

การพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและบัญชีของวัด
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE DEVELOPMENT OF FINANCIAL AND ACCOUNTING MANAGEMENT
OF TEMPLES IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระปลัดประจักษ์ มหาปญโญ

Phrapalad Prajirak Mahapanyo

วัดอโยธยา พระนครศรีอยุธยา

Wat Ayothaya, Phra Nakhon Si Ayutthaya

Corresponding Author E-mail: prajirak.mak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของวัด 2. ศึกษากระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของวัด และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการการเงินและบัญชีของวัดจำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. จุดแข็งของการบริหารจัดการการเงินและบัญชีของวัด ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางของชุมชน การได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ และการสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จุดอ่อน ได้แก่ การขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ระบบเอกสารที่ล้าสมัย และการไม่แยกบัญชีตามวัตถุประสงค์ โอกาสมาจากการพัฒนาระบบการเงินดิจิทัลและการสนับสนุนจากภาครัฐ ในขณะที่อุปสรรค ได้แก่ การขาดความเชื่อมั่นของสาธารณชนในความโปร่งใส การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำบุญ และการลดลงของจำนวนพระสงฆ์ 2. กระบวนการพัฒนาบูรณาการรูปแบบการบริหารจัดการ 4M ได้แก่ บุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุ/อุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) เข้ากับหลักอริยปาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา โดยเน้นการฝึกอบรมบุคลากร พัฒนาระบบการเงินดิจิทัล การจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน 3. กรอบการพัฒนาที่เสนอมีความสอดคล้องกับกฎกระทรวงใน 5 ด้าน ได้แก่ การได้มาซึ่งทรัพย์สินเป็นศาสนสมบัติ การกั้นที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ การให้เช่าที่ดิน

หรืออาคาร การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ และการเก็บรักษาเงิน ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการการเงินและบัญชีของวัดเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ
คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารจัดการ; การเงินการบัญชีของวัด; อิทธิบาท 4

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to examine the general conditions of financial and accounting management in temples, 2. to investigate the development process of such management, and 3. to propose strategies for improving financial and accounting management of temples in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A qualitative research design was employed, utilizing structured in-depth interviews with 25 key informants (monks or persons) and focus group discussions with 9 experts in temple financial and accounting management.

The findings revealed that 1. the strengths of temple financial and accounting management include serving as community centers, receiving cooperation from the Sangha, and support from the National Office of Buddhism. Weaknesses involve a shortage of specialized personnel, outdated document systems, and the absence of account segregation by purpose. Opportunities arise from digital financial systems and government support, whereas obstacles include a lack of public confidence in transparency, changing patterns of merit-making, and a decline in the number of monks. 2. The development process integrates the 4 M management model Man, Money, Material, and Management with the Four Bases of Spiritual Power (Iddhipada 4), emphasizing personnel training, the adoption of digital financial systems, procurement of modern technology, and establishment of clear management structures. 3. The proposed development framework aligns with ministerial regulations in five areas: acquiring assets as religious property, land allocation, land or building rental, rental of Sangha land, and money custody. These measures aim to ensure that financial and accounting management in temples is conducted legally, transparently, and efficiently.

Keywords: Development; Management; Temple Finance and Accounting; Ittipada 4

บทนำ

วัดมีความสำคัญต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยสร้างความผูกพันกับบุคคลและชุมชนตั้งแต่วัยเด็กจนสิ้นชีวิต วัดทำหน้าที่หลากหลาย ทั้งเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ สถานที่ทำบุญของพุทธศาสนิกชน แหล่งท่องเที่ยว ศูนย์นันทนาการ และศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน กิจกรรมในวัดมีความหลากหลาย ครอบคลุมการทำบุญทำทาน พิธีกรรมทางศาสนา งานสำคัญต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวช งานแต่งงาน การเข้าวัดถวญงคล และงานวัดต่าง ๆ ที่เป็นการนันทนาการ พุทธศาสนิกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา อุปลัมภ์ และบำรุงรักษาวัด โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่วิถีชีวิตเร่งรีบมากขึ้น การบริจาคเงินจึงเป็นรูปแบบที่นิยมมากที่สุด เนื่องจากพุทธศาสนิกชนถือว่าการบริจาคทรัพย์เป็นการทำบุญและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (ทวิศศักดิ์ จันทร์สุข, 2561)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งมรดกประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ มีวัดและศาสนสถานมากมายทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางศาสนา-วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม วัดในจังหวัดยังประสบปัญหาการบริหารการเงินขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใส ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสม การรายงานการเงินไม่โปร่งใส และขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านการเงิน-บัญชี การพัฒนาระบบบริหารการเงินของวัดจึงจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความยั่งยืน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยจัดการข้อมูลการเงินจะเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส ควบคู่กับการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากร พัฒนาดังกล่าวจะสร้างความเชื่อถือจากประชาชนและผู้ศรัทธาในการบริจาค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้กิจกรรมทางศาสนาและสังคมของวัดเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558)

การจัดทำบัญชีมีความสำคัญต่อทุกกิจการ เพื่อทราบผลดำเนินงาน ฐานะการเงิน และการเปลี่ยนแปลงทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการและการควบคุมภายใน องค์กรแสวงหากำไรมักมีระบบบัญชีดีเนื่องจากมีทุนจ้างผู้เชี่ยวชาญ ในขณะที่องค์กรไม่แสวงหากำไรยังขาดระบบที่เหมาะสม โดยเฉพาะวัดซึ่งเป็นสถาบันการกุศลที่มีรายได้จากบริจาคและกิจกรรมศาสนา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เจ้าอาวาสมีหน้าที่รับผิดชอบปกครองดูแลกิจการและทรัพย์สินของวัด (กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2511) ข้อ 6 กำหนดให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรทำบัญชีรับ-จ่ายเงิน และเมื่อสิ้นปีให้ทำบัญชีเงินรับ-จ่ายและคงเหลือ ข้อ 8 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแบบทะเบียน บัญชี และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการจัดการการเงินและบัญชี แม้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะกำหนดแบบพิมพ์สำหรับวัดใช้แล้ว แต่ยังพบปัญหาการจัดทำบัญชีของวัด ได้แก่ วัดแต่ละแห่งจัดทำบัญชีเอง ไม่แบ่งแยกหน้าที่ผู้ดูแล

ทรัพย์สินกับผู้ทำบุญขึ้นเนื่องจากจำกัดบุคลากร ผู้ทำบุญขาดความรู้ความสามารถด้านบัญชี และการบริหารทรัพย์สิน ขาดเอกสารสำคัญในการรับ-จ่ายเงินบริจาค เจ้าอาวาสและ ไวยาวัจกรเป็นผู้รับผิดชอบการเงินหลัก แต่ส่วนใหญ่ขาดความรู้ด้านบัญชี ทำให้ไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลการเงินหรือแสดงการใช้จ่ายที่ถูกต้องได้ ส่งผลให้การควบคุมทรัพย์สินไม่มีประสิทธิภาพ อาจเกิดช่องทางทุจริตเนื่องจากขาดระบบควบคุมภายในที่ดี ประกอบกับวิถีชีวิตคนเปลี่ยนแปลง วัดจึงต้องปรับตัวตามการดำเนินชีวิตของชุมชนด้วย (จารุณี สิงหล และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563)

ประเด็นปัญหาระบบบัญชีของวัด เริ่มจากข้อบังคับปี 2511 ตามกฎกระทรวง ฉบับ 2 ใน พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้วัดจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ส่งข้อมูลให้เจ้าคณะปกครองปีละ 1 ครั้ง ปี 2550 เพิ่มข้อบังคับให้ส่งข้อมูลแก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดด้วย ปัญหาที่พบ ได้แก่ ไวยาวัจกรและเจ้าอาวาสขาดความรู้การทำบัญชี ทำให้ขาดการนำส่งข้อมูล จาก 4 หมิ่นวัดทั่วประเทศ มีเพียงร้อยละ 30 ที่มีความพร้อม แต่ละวัดจัดทำบัญชีเอง เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดทำและตรวจสอบ ไม่แบ่งแยกหน้าที่ ผู้ดูแลทรัพย์สินกับผู้ทำบุญเนื่องจากบุคลากรไม่เพียงพอ ผู้ทำบุญขาดความรู้การวางระบบและบริหารทรัพย์สิน ขาดเอกสารสำคัญการรับ-จ่ายเงิน ผลกระทบคือ ไม่สามารถแสดงข้อมูลที่ตรงความจริงหรือเปิดเผยข้อมูลการเงินได้ถูกต้อง การควบคุมทรัพย์สินไม่มีประสิทธิภาพ เกิดการทุจริต เช่น นำเงินบริจาคซื้อที่ดินโอนให้พระสงฆ์ผู้บริหาร ขาดหลักฐานรับบริจาค เป็นต้น

จากความสำคัญของวัดดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่วัดซึ่งเป็นองค์กรศาสนา และในฐานะนิติบุคคลเพื่อให้การดูแลรักษา และการจัดการการเงินและการบัญชีวัดเป็นไปตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ และกฎกระทรวง จะต้องยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี จึงเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดว่ามีรูปแบบ วิธีการและกระบวนการอย่างไร มีการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาระบบบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาต้นแบบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practice

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มเจ้าคณะผู้ปกครอง จำนวน 5 รูป 2. ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 5 รูป 3. ตัวแทนหน่วยงานราชการ จำนวน 5 คน 4. ตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูปหรือคน 5. ตัวแทนนักวิชาการจัดการการเงินและการบัญชี จำนวน 5 คน และผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-Depth Interview) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัด พบว่า มีจุดแข็ง คือ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทย ความร่วมมือของคณะสงฆ์ การสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสถาบันการศึกษาด้านบัญชีในพื้นที่ ขณะเดียวกัน มีจุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินและบัญชี ระบบการจัดการเอกสารทางการเงินที่ล้าสมัย การพึ่งพาเงินบริจาคที่ไม่แน่นอน และการไม่แยกบัญชีระหว่างเงินบริจาคเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ด้านโอกาส คือ การพัฒนาระบบการเงินดิจิทัล การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ความร่วมมือกับภาคการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการวัด และด้านอุปสรรค คือ การขาดความเชื่อมั่นในความโปร่งใสของวัด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำบุญของประชาชน การลดลงของจำนวนพระสงฆ์ และภาวะเศรษฐกิจถดถอย

2. กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดต้องบูรณาการระบบ 4 M กับหลักอิทธิบาท 4 ระบบ 4 M ประกอบด้วยด้านบุคคลเน้นระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วมและฝึกอบรมบุคลากรด้านการเงินบัญชี ด้านเงินทุนมุ่งพัฒนาระบบการเงินดิจิทัลและสร้างความร่วมมือกับชุมชน ด้านวัสดุอุปกรณ์จัดหาเทคโนโลยีทันสมัยและซอฟต์แวร์บัญชีเหมาะสม ด้านการจัดการกำหนดโครงสร้างการบริหารการเงินชัดเจนและระบบควบคุมภายในรัดกุม หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ ปลูกฝังความศรัทธาและสร้างวิสัยทัศน์ที่ดี วิริยะ สร้างความตระหนักรู้และกำหนดเป้าหมายชัดเจน จิตตะ ตั้งใจจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายและตรวจสอบเอกสารการเงิน วิมังสา วิเคราะห์สถานะการเงินและความคุ้มค่าการใช้จ่าย การบูรณาการทั้งสองแนวทางจะช่วยให้วัดบริหารจัดการการเงินได้อย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

3. การพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ครอบคลุม 5 ประการสำคัญ ได้แก่ การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัดโดยจัดทำระเบียบการรับบริจาคที่ชัดเจนและทะเบียนทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ การกั้นที่ดินเป็นที่จัดประโยชน์ผ่านการสำรวจและจัดทำทะเบียนที่ดินครบถ้วน การให้เช่าที่ดินหรืออาคารด้วยสัญญาเช่ามาตรฐานที่รัดกุม การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์โดยจำแนกประเภทที่ดินชัดเจนและประเมินมูลค่าเช่าเหมาะสม และการเก็บรักษาเงินของวัดผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการการเงินและระบบเอกสารรับ-จ่ายที่รัดกุม การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้วัดบริหารจัดการการเงินและการบัญชีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพการณ์ที่หลากหลาย โดยมีจุดแข็งสำคัญ ได้แก่ การจัดการทางการเงินของวัดในสังคมไทยมีจุดแข็งที่สำคัญ คือ การเป็นศูนย์กลางชุมชน การได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์ การสนับสนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และการมีสถาบันการศึกษาด้านบัญชีในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่พบ คือ การขาดบุคลากรเชี่ยวชาญด้านการเงินและบัญชี ระบบจัดการเอกสารทางการเงินที่ล้าสมัย การพึ่งพาเงินบริจาคที่ไม่มั่นคง และการไม่แยกบัญชีตามวัตถุประสงค์ โอกาสในการพัฒนาประกอบด้วยการพัฒนาระบบการเงินดิจิทัล การสนับสนุนจากภาครัฐ ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการวัด ขณะที่อุปสรรคสำคัญ คือ การขาดความเชื่อมั่นในความโปร่งใสของวัด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำบุญของประชาชน การลดลงของจำนวนพระสงฆ์ และสถานะเศรษฐกิจที่ซบเซา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตโต) และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการศาสนสมบัติ มีจุดแข็งในด้านบุคลากรมีความรู้เชี่ยวชาญ มีรูปแบบเชิงระบบ และกฎหมายรองรับ แต่ยังมีจุดอ่อน คือ ขาดบุคลากรดูแลอย่างเป็นรูปธรรม การบริหารไม่เป็นเอกภาพ และขาดระบบฐานข้อมูล แนวทางแก้ไขประกอบด้วยการพัฒนาความรู้บุคลากร พัฒนาสาธารณูปโภค จัดตั้งคณะกรรมการกลาง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน กระบวนการบริหารมี 7 กระบวนการหลัก ได้แก่ การวางแผน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ปัญหา ภาวะผู้นำ และนวัตกรรม รูปแบบการพัฒนาครอบคลุม 8 รูปแบบใหญ่ เช่น การลงทะเบียนศาสนสมบัติ การกั้นที่ดิน การให้เช่า การเก็บรักษาเงิน การทำบัญชี และการจัดการข้อร้องเรียน โดยปฏิบัติตามระเบียบคณะสงฆ์และใช้ระบบฐานข้อมูลตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทวี โพธิเมธี และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ SWOT แสดงให้เห็นว่าโครงการมีจุดแข็งในด้านหลักการดำเนินงานชัดเจน กิจกรรมต่อเนื่อง มีการประยุกต์หลักพุทธธรรมและกำลังคนเพียงพอ แต่มีจุดอ่อนคืองบประมาณไม่เพียงพอ พระสงฆ์ทำงานบางอย่างไม่ได้ และขาดความรู้ก่อนสร้าง โอกาสจากการสนับสนุนของมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์องค์กรท้องถิ่น และพุทธศาสนิกชน ขณะที่อุปสรรคคือขอบเขตโครงการกว้าง โรคระบาด Covid-19 และชุมชนพหุวัฒนธรรม การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน ตั้งคณะกรรมการ อบรมให้ความรู้ และจัดพื้นที่ตามหลักสัปปายะ 4 ได้แก่ อาวาส อาหาร

บุคคล และธรรมสัปายะ รูปแบบการพัฒนาใช้หลัก 5ส คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย เพื่อสร้างค่านิยมและจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรเมศวรร นาควโร และคณะ (2560) ศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการวัดมีจุดแข็งในการบริหารเป็นเอกภาพภายใต้คณะสงฆ์ โดยเจ้าอาวาส เป็นผู้ปกครองสูงสุดที่มีความรู้ดี แต่มีจุดอ่อนคือพระภิกษุสามเณรจำนวนน้อย บางวัดมีเจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว มีพระชราภาพ ทำให้วัดไม่เป็นระเบียบและโบราณสถานชำรุด โอกาสจากการมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมาก เป็นเมืองพระพุทธศาสนาประวัติยาวนาน มีพระเกจิเถระ ที่คนนับถือ และมีศิลปวัฒนธรรมสอดคล้องพระพุทธศาสนา อุปสรรคคือความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระแสต่างประเทศ และเด็กเยาวชนขาดความเข้าใจวัฒนธรรมเดิม การพัฒนามี 4 องค์ประกอบ 12 หลักการ ครอบคลุมการบำรุงรักษาวัด การปกครองบรรพชิต การศึกษา และความสะอาดในการบำเพ็ญกุศล รูปแบบการพัฒนาเน้นการเป็นองค์กรสมรรถนะ พัฒนาศาสนบุคคลคุณภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้คู่คุณธรรม และอนุรักษ์ศาสนสถาน

2. กระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มี 4 กระบวนการใหญ่ ได้แก่ 1. บุคคล (Man) 2. เงินทุน (Money) 3. วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ (Material) 4. การจัดการ (Management) สอดคล้อง กับงานวิจัยของพระปลัดนิคม กตปณิธ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา รูปแบบการพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัด สุราษฎร์ธานี พบว่า การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยอาศัยค่าย คุณธรรมต้องมีการบริหารจัดการทั้งผู้ให้การอบรมและผู้รับการอบรม อย่างเป็นกระบวนการ โดยใช้หลักทฤษฎี 4 M ในการบริหารจัดการบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการ จัดการเพื่อออกแบบเนื้อหาหลักสูตรอบรม การจัดกิจกรรมการอบรม และการใช้สื่อการ สอนในการอบรม ในการพัฒนาพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ตามหลักไตรสิกขา คือ พัฒนากาย พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานของปรีชา หอมประภัทร และคณะ (2567) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่ความ ยั่งยืน ของจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของจังหวัดหนองบัวลำภู มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ชุมชนสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ที่ได้มาตรฐาน สามารถจำหน่ายได้จริงและต่อเนื่อง โดยจัดให้มีตลาดท้องถิ่นหรือตลาด ท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายสินค้าโอท็อป เพื่อเพิ่มรายได้และสร้างความมั่นคง ทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่

กระบวนการในการพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่า มี 4 กระบวนการใหญ่ ได้แก่ 1. ฉันทะ ความพอใจ 2. วิริยะ ความเพียร 3. จิตตะ ใจที่จดจ่อ 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิจิตฺตกิจจาภิวัฒน์ (ผจญ จนทโชโต) (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1. พระสังฆาธิการในจังหวัดชลบุรีเห็นด้วยมากกับการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติตามหลักการจัดการ โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการควบคุม 2. กระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติเน้นการวางแผนที่ยั่งยืน การจัดองค์กรโดยยึดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม การเลือกบุคลากรที่มีประสบการณ์ การสั่งการที่ต้องอาศัยความร่วมมือและการควบคุมโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน 3. การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับสูงทุกด้าน ได้แก่ ฉันทะ ความรักในงานและเป้าหมาย วิริยะ ความกล้าและพยายาม เษขิญอุปสรรค จิตตะ ความตั้งใจและไม่ออกแวก วิมังสา การพิจารณาเหตุผลและปรับปรุงงาน การบริหารจัดการศาสนสมบัติในชลบุรีเน้นการอนุรักษ์ศาสนสถานให้มั่นคง แข็งแรง และรักษาเอกลักษณ์ไทย โดยส่งเสริมความร่วมมือจากทุกฝ่ายและใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภาวฑ์ โชติวโร และคณะ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารการแก้ปัญหาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด 1. พระสังฆาธิการบางรูปยังไม่เข้าใจเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลศาสนสมบัติและที่ดิน 2. การจัดองค์กรควรบูรณาการระหว่างแนวคิดทฤษฎีกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเลือกบุคลากรที่มีความรู้และรักในศาสนสถาน 3. การประสานงานควรใช้เทคโนโลยี และมีความรู้ด้านการสื่อสาร 4. การควบคุมควรทำอย่างเป็นกัลยาณมิตร การบริหารจัดการศาสนสมบัติใช้หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) โดยมีการวางแผนดูแลศาสนสถานอย่างดี การจัดองค์กรหาบุคลากรที่รักและเข้าใจการดูแลศาสนสถาน การสั่งการตามแผน การประสานงานตรวจสอบงานอย่างต่อเนื่อง และการควบคุมให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา 3. รูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดเน้นการอนุรักษ์ศาสนสถานให้มั่นคง แข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทย โดยสร้างความศรัทธาในชุมชนและบูรณาการกิจกรรมทางพุทธศาสนากับการรักษาศาสนสถานและศึกษาประวัติศาสตร์

3. การพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ด้านการได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติ เน้นการจัดทำระเบียบการรับบริจาคที่ชัดเจน แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน ประเมิน

มูลค่าอย่างเป็นธรรม และพัฒนาช่องทางรับบริจาคหลากหลาย ด้านการกันที่ดินเป็นที่จัดประโยชน์ เน้นการสำรวจทำทะเบียนที่ดิน ศึกษากฎหมาย จัดทำแผนแม่บทการใช้ประโยชน์ และจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ครอบคลุมการสำรวจทำทะเบียน กำหนดนโยบายการให้เช่า ประเมินมูลค่า และพัฒนาสัญญาเช่ามาตรฐาน ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ มีการจำแนกประเภทที่ดิน ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกำหนดนโยบายชัดเจน ด้านการเก็บรักษาเงิน ประกอบด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการการเงิน แยกประเภทเงิน จัดทำทะเบียนคุม และนำเทคโนโลยีมาใช้

การพัฒนาทั้ง 5 ด้านจะทำให้วัดมีการบริหารจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของณดา จันทรสม (2555) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย พบว่า การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทยพบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ โครงสร้างการบริหารการเงินไม่เป็นระบบ รายงานการเงินไม่ชัดเจนและการตรวจสอบไม่เพียงพอ การเผยแพร่ข้อมูลการเงินไม่เพียงพอ ไม่มีกระบวนการตัดสินใจการลงทุนอย่างเป็นระบบ และแม้จะมีเงินหมุนเวียนประมาณ 100-200 ล้านบาทต่อปี แต่การบริหารการเงินยังไม่ชัดเจน การแก้ไขปัญหาควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการที่ดี โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดกรอบการบริหารการเงินของวัด และใช้องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐาน การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลควรมีการสนับสนุนและอบรมบุคลากร เพื่อพัฒนาการบริหารการเงินให้มีการจัดทำรายงานการเงินเป็นประจำ ตรวจสอบการเงินสม่ำเสมอ และพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ทักษะ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและชุมชนทั้งภายในและภายนอกวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของพิรณัฐยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานครจากการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม 170 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์เพศชายอายุ 45-55 ปี มีปริญญาตรี อยู่ในพระอารามหลวงชั้นตรีที่นครปฐมและสมุทรปราการ พบว่ามีกระบวนการจัดทำบัญชีและการตรวจสอบภายใน รายได้มาจากการบริจาคและเงินทำบุญ มีการจัดเก็บเงินสดอย่างเป็นระเบียบและเปิดรับบริจาคตามกำหนดเวลา มีการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ ควบคุมการเงินภายในอย่างเข้มงวด และบริหารจัดการทรัพย์สินเป็นระเบียบ อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเรื่องการแบ่งหน้าที่ การบันทึกรายรับขาดครบ ขาดเอกสารสำคัญติดตามยอดรายรับ และการจัดทำรายงานไม่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมด ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการตรวจสอบและควบคุมการเงิน จึงควรพัฒนากระบวนการบัญชีและการควบคุมอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพย์สิน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์มานพ อคฺคมาณโว และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ อย่างเคร่งครัด แต่ขาดระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน มีโอกาสนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ช่วยแต่มีอุปสรรคจากการแทรกแซงของผู้มีอิทธิพล กระบวนการบริหารต้องมีการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของวัดและชุมชน รูปแบบ การบริหารที่เหมาะสมครอบคลุมการลงทะเบียนทรัพย์สิน การกั้นที่วัด การให้เช่า การเก็บ รักษาเงิน การทำบัญชี และการจัดการข้อพิพาท เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพย์สิน มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานของพระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหาร จัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการทรัพย์สิน ของวัดในจังหวัดนนทบุรีมีจุดเด่นในด้านการจัดทำบัญชีและคณะกรรมการวัด แต่ยังมี ข้อจำกัดในระบบบริหารจัดการ เช่น ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านบัญชี และสถานที่ตั้งที่ดิน ไม่สามารถขายหรือลงทุนการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการโดยใช้ PDCA พบว่า อยู่ใน ระดับมาก โดยอิทธิบาทและองค์ประกอบของ PDCA มีการปฏิบัติตามเสร็จสมบูรณ์การ พัฒนารูปแบบการบริหารมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย เก็บเงินฝากธนาคาร บำรุงรักษา ทรัพย์สิน และจัดการผลประโยชน์อย่างเป็นระบบ แต่ยังคงต้องปรับปรุงการจัดทำบัญชีเพื่อ เพื่ประสิทธิภาพและความโปร่งใส รวมทั้งส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะบุคลากรให้ เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพบัญชีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของพระปลัดบรรจง วิสารโท (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหาร จัดการบัญชีทางการเงินของวัดในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารบัญชี การเงินของวัดในจังหวัดปทุมธานีมีข้อดี คือ มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีเจ้าอาวาส รับผิดชอบโดยตรง แต่มีข้อจำกัดเรื่องความเข้าใจในระบบบัญชีและการใช้เทคโนโลยีที่ ทันสมัย วิธีการพัฒนามี 3 ประการหลัก คือ การพัฒนารูปแบบบัญชีมาตรฐาน การพัฒนา บุคลากรและการปรับปรุงระบบบัญชีด้วยวงจรเดมิง การพัฒนาการบริหารบัญชีการเงินมี การจัดการบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายรายวันและบันทึกบัญชีงบปีอย่างมีระเบียบ เพื่อให้ การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การพัฒนานี้จะช่วย ให้วัดมีระบบบัญชีการเงินที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการการเงินและการบัญชีของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้ทฤษฎีหลักการบริหาร 4 M ประกอบด้วย บุคคล เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ร่วมกับหลักอภิปาธ 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้ามาประยุกต์ใช้ การพัฒนาแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ด้านการได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติ เน้นการพัฒนาบุคลากร การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลแหล่งทุน การนำเทคโนโลยีมาใช้ การสื่อสารความต้องการ การวางแผนบริหารอสังหาริมทรัพย์ การจัดการทรัพย์สินที่ไม่ใช่ประโยชน์ การรายงานผล การส่งเสริมการบริหารจัดการอย่างรับผิดชอบ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อความยั่งยืน ด้านการกัณฑ์ดินวัด ให้เป็นที่ยึดประโยชน์ เริ่มจากการสำรวจจัดทำทะเบียนที่ดิน การศึกษากฎหมาย การจัดทำแผนแม่บทการใช้ประโยชน์ การจัดตั้งคณะกรรมการ การประเมินศักยภาพ การขออนุญาต การกำหนดรูปแบบการจัดประโยชน์ การจัดทำแผนธุรกิจ การวิเคราะห์ความคุ้มค่า การพัฒนาระบบบัญชีการเงิน การจัดทำสัญญาที่รัดกุม การกำหนดอัตราค่าเช่า การติดตามประเมินผล การบริหารความเสี่ยง และการใช้เทคโนโลยี ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร

ควรสำรวจจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน จัดตั้งคณะกรรมการบริหาร กำหนดนโยบายชัดเจน ประเมินมูลค่าทรัพย์สิน พัฒนาสัญญาเช่ามาตรฐาน สร้างระบบคัดเลือกผู้เช่าที่โปร่งใส จัดทำระบบบัญชีรายรับ ติดตามการชำระค่าเช่า ตรวจสอบการใช้ประโยชน์ และวางแผนการใช้รายได้ ด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ต้องจำแนกประเภทที่ดิน สำรวจจัดทำทะเบียน ขออนุญาตตามกฎหมาย จัดตั้งคณะกรรมการ กำหนดนโยบาย ประเมินมูลค่า จัดทำสัญญาเช่า สร้างระบบคัดเลือกผู้เช่า พัฒนาระบบบัญชีการเงิน ติดตามการชำระ และตรวจสอบ การใช้ประโยชน์ การพัฒนาทั้งหมดนี้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โปร่งใส คำนึงถึง ประโยชน์สูงสุดของวัดและชุมชน ภายใต้กรอบกฎหมายและพระธรรมวินัย เพื่อสร้างรายได้ มั่นคงสำหรับทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน ช่วยให้วัดบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดฯ ควรจัดทำนโยบายมาตรฐานการเงินของวัด กำหนดแนวทางรับ-จ่าย จัดทำบัญชี และตรวจสอบภายในตามหลักธรรมาภิบาลพร้อมจัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับเจ้าอาวาสและผู้ดูแลการเงิน
2. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดฯ ควรพัฒนาระบบฝึกอบรมบุคลากรด้านการเงิน จัดอบรมต่อเนื่องให้เจ้าอาวาส เณร และผู้ช่วยงาน เพื่อให้มีความรู้การจัดทำบัญชี การใช้เทคโนโลยี และการปฏิบัติตามระเบียบ รวมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัด
3. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดฯ ควรพัฒนาระบบตรวจสอบและกำกับดูแลการเงินของวัด จัดตั้งกลไกตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบภายในและภายนอกที่เป็นอิสระ รายงานผลต่อชุมชน และจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดทำระบบบัญชีมาตรฐานและใช้เทคโนโลยี ใช้สมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายรูปแบบเดียวกัน นำโปรแกรมบัญชีง่าย ฐานข้อมูลผู้บริจาค และระบบใบเสร็จมาช่วยในการบันทึก เพื่อความแม่นยำ ตรวจสอบได้ และลดข้อผิดพลาด
2. วัดควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการเงินและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วยเจ้าอาวาส ผู้แทนชุมชน และผู้เชี่ยวชาญการเงิน ทำหน้าที่กำหนดแผนใช้เงิน ตรวจสอบรับ-จ่าย รายงานผลต่อชุมชน และจัดประชุมแจ้งข้อมูลการเงินอย่างโปร่งใสทุกไตรมาส

3. วัดควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเงินและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งเจ้าอาวาสและผู้รับผิดชอบเข้ารับการฝึกอบรม Workshop และศึกษาดูงานวัดต้นแบบ จัดประชุมเครือข่ายวัดในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละวัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเปรียบเทียบการบริหารการเงินของวัดระหว่างจังหวัด ศึกษาวัดใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับจังหวัดอื่นที่มีบริบทเศรษฐกิจ-สังคมต่างกัน วิเคราะห์ปัจจัย ความสำเร็จ พัฒนาแบบจำลองการบริหารการเงินที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ และศึกษาแนว ปฏิบัติที่ดีเพื่อการประยุกต์ใช้

2. ควรวิจัยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารการเงินของวัด ศึกษาแอปพลิเคชัน บริจาค ระบบบัญชีออนไลน์ และ QR Code Payment วิเคราะห์ประสิทธิภาพ ความปลอดภัย การยอมรับของชุมชน ต้นทุน-ผลตอบแทน และความเหมาะสมสำหรับวัดขนาดต่าง ๆ

3. ควรวิจัยบทบาทของวัดในการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมชุมชน ศึกษาผลกระทบ ของการบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพต่อโครงการพัฒนาชุมชน การสร้างงาน การศึกษา และสวัสดิการ รวมถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ทรัพยากรวัดเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2511, 29 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 85 ตอนที่ 98 หน้า 788-791.
- จารุณี สิงหกุล และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2563). การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงินของวัดไทยตามหลักสันติธรรมมาภิบาล ศึกษากรณีวัดท่าคอยนาง อำเภอ ปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(5), 1664-1679.
- ณดา จันทรสม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทวีศักดิ์ จันทรสุข. (2561). บทบาทของชุมชนในการร่วมจัดการทรัพย์สินของวัด ในพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*, 7(1), 367-377.
- ปรีชา หอมประภัทร และคณะ. (2567). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่ ความยั่งยืน ของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารมณีเชษฐาราม*, 7(3), 275-287.

- พระครูวิชิตกิจจาภิวัฒน์ (ผจญ จันทโชโต). (2560). การพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 105-107.
- พระครูสังฆรักษ์มานพ อุดมมานโว และคณะ. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 7(1), 207-221.
- พระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และคณะ. (2566). การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(4), 53-62.
- พระปลัดนิคม กตปญโญ และคณะ. (2565). การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(3), 294-307.
- พระปลัดบรรจง วิสารโท. (2566). การพัฒนาการบริหารจัดการบัญชีทางการเงินของวัดในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์*, 6(2), R23-R35.
- พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัดชัยนาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 141-153.
- พระภาวัช โชติวิโร และคณะ. (2562). การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 13-26.
- พระมหาทวี โพธิเมธี และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(1), 152-165.
- พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร) และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(4), 53-67.
- พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะก่อ. (2554). การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). แนวทางการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.